

PRIKAZI KNJIGA

Nebojša Vučinić, Moreuzi u međunarodnom pravu, Opšta pravila o režimu međunarodnih moreuza, Nikšić, 161 stranica.

Tjesnaci koji služe međunarodnoj plovidbi oduvijek su bili predmetom interesa i nadmetanja različitih država. Budući da su takvi tjesnaci redovno najkraći i najjeftiniji trgovački put, a često i jedini plovni put u neka mora, trajno zanimanje država za nesmetano odvijanje međunarodne plovidbe kroz njih sasvim je razumljivo.

I pored relativno razvijenih pravila međunarodnog prava o tjesnacima, mnoga pitanja u vezi s režimom tjesnaca koji služe međunarodnoj plovidbi ostala su i dalje sporna u teoriji i praksi i ne prestaju biti predmetom živih rasprava. Kao rezultat znanstvenog proučavanja nastaju brojna djela posvećena pitanju pravnog režima tjesnaca ili nekim njegovim aspektima, a jedno od najnovijih je i studija Nebojše Vučinića »Moreuzi u međunarodnom pravu«. Ovaj rad zaslužuje pažnju budući da autor najvažnija pitanja vezana uz režim tjesnaca u međunarodnom pravu obrađuje kroz povijesni razvoj i suvremene tokove razvoja međunarodnog prava mora, što svakako pridonosi boljem razumijevanju ove složene problematike.

Sadržaj studije podijeljen je na uvod i pet poglavlja koja imaju logičan redoslijed, ali je svako i zaokružena cjelina.

Autor započinje svoju studiju razmatranjem međunarodnopravnog pojma tjesnaca koji služe međunarodnoj plovidbi. Kako definicija tog pojma zavisi od zemljopisnih, funkcionalnih i pravnih kriterija, pisac posvećuje pažnju svakoj od navedenih odrednica tog pojma. Pri tome detaljno analizira neka od elementarnih pitanja koja su bitna za status tjesnaca i režim prolaska kroz njih: širina tjesnaca, status mora u njima, status dijelova mora koje tjesnaci povezuju, broj obalnih država tjesnaca i dr. Analiza izvršena u prvom poglavlju ima dvostruku funkciju: osim što omogućuje uvid u osnovne probleme vezane uz režim tjesnaca u međunarodnom pravu, ona ujedno predstavlja i neophodan uvod za izlaganja koja slijede.

Postavivši time okvire daljnje rasprave, u drugom poglavlju autor naznačene osnovne probleme prikazuje kroz povijesni razvoj do kraja drugog svjetskog rata. Povijesne aspekte problema autor proučava kroz pregled stavova klasične doktrine međunarodnog prava, rasprava u okviru udruženja

znanstvenika te na Haškoj konferenciji o pravu mora 1930, kao i analizom međunarodne i državne prakse.

Izloživši povijesni aspekt problematike, autor treće poglavlje studije posvećuje analizi režima neškodljivog prolaska tjesnacima utvrđenog Ženevskom konvencijom o teritorijalnom moru i vanjskom pojasu iz 1958. te pregledu prakse obalnih država najvažnijih međunarodnih tjesnaca. Iako je Ženevskom konvencijom o teritorijalnom moru i vanjskom pojasu potvrđen autonomni režim neškodljivog prolaska teritorijalnim morem u međunarodnim tjesnacima, tjesnaci su ipak u načelu postavljeni u okvire općeg režima teritorijalnog mora, što se, zaključuje autor, povećanjem širine teritorijalnog mora moralo pokazati neadekvatnim pristupom. Naime, proširenjem dopustivosti širine teritorijalnog mora do 12 milja, najvažniji međunarodni tjesnaci došli su pod suverenost obalnih država, što je povećalo mogućnost njihove kontrole i ometanja plovidbe.

Režim tjesnaca bio je — u prvom redu upravo zbog povećanja širine teritorijalnog mora — jedno od najvažnijih pitanja Treće konferencije UN o pravu mora. Prikazu rada Treće konferencije u pitanju režima tjesnaca i analizi rješenja Konvencije UN o pravu mora iz 1982. posvećeno je četvrto poglavlje studije. Iako Konvencija sadrži dosad najpotpunija pravila o režimu tjesnaca koji služe međunarodnoj plovidbi, autor detaljnom analizom ukazuje na neriješene probleme i nejasnoće tih odredaba.

Kao specifičan problem, kojem je posvećeno zadnje poglavlje studije, autor proučava režim prolaska međunarodnim tjesnacima u slučaju rata ili oružanog sukoba, razlikujući situaciju kada je obalna država neutralna i kada je zaraćena.

Na kraju studije iznijet je kratak zaključak o režimu tjesnaca o međunarodnom pravu i dani su neki prijedlozi **de lege ferenda**.

Ako promatramo studiju kao cjelinu, možemo reći da je autor uspio u svom nastojanju da dade pregled osnovnih problema vezanih uz režim tjesnaca u međunarodnom pravu i naznači povijesne i postojeće društveno-ekonomske i političke uvjete u kojima su se razvijala međunarodnopravna pravila o tjesnacima. U svom izlaganju autor s osloncem na bogatu literaturu i primjere iz međunarodne i državne prakse detaljno analizira brojna sporna pitanja iz ove problematike o kojima, uz pregled različitih stavova pisaca, iznosi i svoje obrazložene stavove.

Ova bi ozbiljna studija, po našem mišljenju, dobila još više na značaju da se pisac upustio u usporedbu režima prolaska arhipelaškim plovnim putovima i režima tranzitnog prolaska. Iako razmatranje režima prolaska arhipelaškim plovnim putovima ne ulazi izravno u glavni predmet proučavanja autora, ipak, radi se o pitanju koje je, bez sumnje, povezano s problematikom tjesnaca te bi analiza i stav autora o razlikama između navedena dva režima prolaska — s obzirom na njegovo nesumnjivo odlično poznavanje materije — bili vrijedan doprinos, pogotovo što o tom pitanju, u kojem odredbe Konvencije UN o pravu mora nisu sasvim jasne i precizne, u lite-

raturi nije mnogo pisano. S druge strane, iako autor detaljno analizira odredbe Konvencije o režimu tranzitnog prolaska, pri ocjeni da li te odredbe predstavljaju progresivni razvoj ili kodifikaciju međunarodnog prava, autor bez, čini nam se, dovoljne argumentacije, odredbe Konvencije o režimu tranzitnog prolaska — u odnosu na trgovačke brodove i civilne zrakoplove — proglašava kodifikacijom običajnog prava. No, sporno je da li su države vršeci određenu praksu to činile iz uvjerenja da se radi o pravnom pravilu koje obvezuje sve države ili su naprosto obalne države nekih međunarodnih tjesnaca vršeci određenu praksu smatrale da time raspolažu svojim subjektivnim pravom koje mogu u svakom trenutku uskratiti trećima.

Navedene opaske ni u kojem slučaju ne umanjuju vrijednost rada i u cjelini uzevši radi se o, bez sumnje, uspješnoj studiji koju valja preporučiti svima koji žele detaljnije upoznati ovu složenu problematiku, tim više što literatura na našem jeziku ne obiluje radovima na ovu temu.

Maja Seršić, znanstveni asistent

Summary

Nebojša Vučinić, Moreuzi u međunarodnom pravu, Opšta pravila o režimu međunarodnih moreuza (Straits in International Law, General Rules governing International Straits), Nikšić, 161 pages.

The author deals with the most important problems concerning the regime of straits used for international navigation.

After an introductory part, the author has divided the subject matter of his study into the following chapters: the concept of straits used for international navigation, the historical development of rules of international law concerning international straits, the regime of straits used for international navigation in the 1958 Geneva Convention on the Territorial Sea and Contiguous Zone, the regime of straits used for international navigation in the 1982 UN Law of the Sea Convention, the regime of passage through international straits in case of war or armed conflict.

The study deals in depth with all the relevant problems arising in connection with the regime of straits used for international navigation, making an important contribution to the understanding of this complicated matter.